



ΑΜΦΙΒΙΟΝ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ • ΤΕΥΧΟΣ 72 • ΕΥΡΩ 1,25
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2007
με την υποστήριξη του ΥΠΕΧΩΔΕ

**Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον &
Αειφόρος Ανάπτυξη» 2007-2013**

**2η εξαετής έκθεση προόδου
της εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ**

Προστατευόμενες περιοχές:

Οι κατηγορίες της IUCN

Οι κατηγορίες στην Ελλάδα

Πανευρωπαϊκή εκστρατεία για τη βιοποικιλότητα και τη φύση

Σε αυτό το τεύχος

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη», 2007-2013. Το πλαίσιο για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση περιβαλλοντικών δράσεων στην Ελλάδα (σελ. 3).

Ολοκληρώθηκε και υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή η 2η εξαετής, εθνική έκθεση προόδου για την εφαρμογή της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (σελ. 4-5).

Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών της IUCN, η εφαρμογή και η ανάγκη αναμόρφωσής τους (σελ. 6-9).

Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών στην Ελλάδα, το θεσμικό πλαίσιο, οι κανονισμοί διοίκησης και λειτουργίας, η νομοθεσία για τα Σχέδια Διαχείρισης (σελ. 10-15).

Έρευνα της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με σκοπό την αποτελεσματική οργάνωση της πανευρωπαϊκής εκστρατείας για τη βιοποικιλότητα και τη φύση (σελ. 16).

Στη μνήμη του Γιώργου Ντούρου

Αθόρυβος, άμεσος, αποτελεσματικός, ευσυνείδητος. Τέτοιος άνθρωπος ήταν ο πρώην Δασάρχης Πάρνηθας και μέχρι πρότινος Διευθυντής Αισθητικών Δασών, Δρυμών και Θήρας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης, που έφυγε πρόωρα από τη ζωή τον Ιανουάριο του 2008, σε ηλικία 60 χρόνων. Πολύτιμη παρακαταθήκη του έργου του, η αγάπη και ο σεβασμός προς το περιβάλλον, έννοιες που ο ίδιος απέδειξε έμπρακτα, περνώντας στην ιστορία ως ο ακέραιος δασάρχης, που αγωνίστηκε για τη διατήρηση του Εθνικού Δρυμού της Πάρνηθας.

Σε μια χώρα, όπου η πολιτική και η νομοθεσία για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αντιμετωπίζονται συχνά ως «κενό γράμμα», ο Γιώργος Ντούρος ανήκε στους επίμονους και μαχητικούς υπερασπιστές της φύσης. Πιστός στην αγάπη του για τα δάση συνέχισε έως το τέλος να δρα μεθοδικά και υπεύθυνα, πράττοντας καθημερινά το χρέος του δημόσιου λειτουργού –την υπεράσπιση του δημόσιου συμφέροντος.

Χαρισματικός άνθρωπος και υποδειγματικός δασολόγος, δεν περιορίστηκε ποτέ στους τέσσερις τοίχους του γραφείου, αλλά δούλεψε με μεράκι και νεανικό ενθουσιασμό ως μάχιμος επιστήμονας πεδίου. Η επαγγελματική του ευσυνειδησία και η προσωπική του συνέπεια τον καθιστούν φωτεινό παράδειγμα δημοσίου υπαλλήλου, που υπηρέτησε με σθένος το κοινό καλό.

Οι περσινές φωτιές στην Πάρνηθα δεν ήταν μόνο μια τεράστια φυσική καταστροφή, αλλά και μια δυσβάσταχτη απώλεια για έναν άνθρωπο που αφιέρωσε τη ζωή του προκειμένου να εγγυηθεί την επιβίωση και το μέλλον του Εθνικού Δρυμού.

Το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων τιμά τη μνήμη του και εκφράζει τη βαθιά του λύπη για το δυσαναπλήρωτο κενό που αφήνει πίσω του.



Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

«Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» 2007-2013

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη» 2007-2013 (ΕΠΠΕΡΑΑ) αποτελεί το πλαίσιο μέσω του οποίου προγραμματίζονται και υλοποιούνται περιβαλλοντικές δράσεις στην Ελλάδα. Στρατηγικός σκοπός για τον τομέα περιβάλλοντος και αειφόρου ανάπτυξης κατά την περίοδο 2007-2013 είναι «η προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, ώστε να αποτελέσει το υπόβαθρο για την προστασία της δημόσιας υγείας, την άνοδο της ποιότητας ζωής των πολιτών, καθώς και βασικό παράγοντα βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας».

Με βάση τον παραπάνω στρατηγικό σκοπό, καθορίζονται οι γενικοί σκοποί του ΕΠΠΕΡΑΑ, οι οποίοι, για την περίοδο αυτή, αφορούν στην (ΥΠΕΧΩΔΕ & Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2007):

1. αειφορική διαχείριση των περιβαλλοντικών μέσων, του φυσικού αποθέματος και των αστικών κέντρων (έδαφος, υδατικό περιβάλλον, ατμόσφαιρα, φύση) και
2. βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης στον σχεδιασμό και στην εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής και στη βελτίωση της απόκρισης της κοινωνίας και των πολιτών σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας.

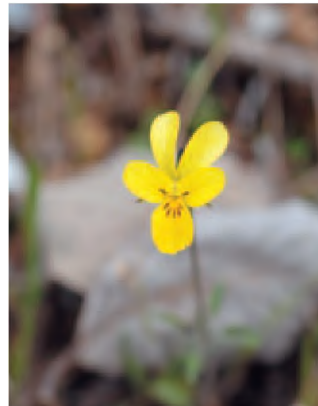
Φύση και βιοποικιλότητα

Οι **γενικοί σκοποί** που τίθενται από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση, όσον αφορά στη φύση και τη βιοποικιλότητα είναι οι ακόλουθοι:

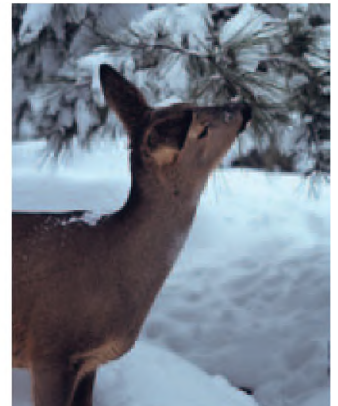
- A. Ανάσχεση της απώλειας και προστασία της βιοποικιλότητας σε επίπεδο χώρας.
- B. Διατήρηση των πλέον σημαντικών τύπων οικοτόπων και ειδών κοινοτικού ενδιαφέροντος σε προστατευόμενες περιοχές.
- Γ. Ενίσχυση της πληροφόρησης κοινωνικών εταίρων και κοινού για θέματα αειφορικής ανάπτυξης και διατήρησης της βιοποικιλότητας.

Οι γενικοί στόχοι, για το διάστημα 2007-2013, μπορούν να αναλυθούν στους ακόλουθους **επιχειρησιακούς σκοπούς**, για την υλοποίηση των οποίων προγραμματίζονται και συναφείς γενικοί άξονες δράσεων:

- A1. Προστασία και διατήρηση απειλούμενων ειδών χλωρίδας, πανίδας και οικοτόπων στην επικράτεια της χώρας.
- A2. Διασφάλιση της εποπτείας της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος.
- A3. Αειφορική χρήση γεωργικών και δασικών γαιών και επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- A4. Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου.
- A5. Ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις αναπτυξιακές πολιτικές.
- B1. Ολοκλήρωση του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000.
- B2. Λήψη των κατάλληλων μέτρων για ένα συνεκτικό, ολοκληρω-



Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμων



Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Σ. Μηλιώνης

μένο και συγκεκριμένο σύστημα προστασίας, έτσι ώστε να αποφεύγεται, στις περιοχές του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000, η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των ενδιαιτημάτων των ειδών και λήψη των αναγκαίων μέτρων διατήρησης, καθώς και των δεόντων κανονιστικών, διοικητικών ή συμβατικών μέτρων στις Ειδικές Ζώνες Διατήρησης.

- Γ1. Ενδυνάμωση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και της συμμετοχικής διαδικασίας κοινωνικών εταίρων και κοινού ως προς τη σημασία της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων για την ποιότητα της ζωής.

Σύμφωνα με την ανάλυση Ισχυρών-Αδύναμων Σημείων & Ευκαιριών-Απειλών (SWOT) που εμπεριέχεται στο ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013, θετικό είναι το ότι μεγάλο μέρος της χώρας έχει ενταχθεί σε καθεστώς κοινοτικής προστασίας και ότι, για επίσης μεγάλο μέρος της χώρας, έχει ξεκινήσει η διαδικασία ένταξής του σε εθνικό καθεστώς προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο:

- a. δεν έχει ολοκληρωθεί το πλαίσιο των θεματικών στρατηγικών που θα στοχεύουν στην ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας,
- β. δεν έχει ολοκληρωθεί η κήρυξη περιοχών ως προστατευόμενων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και η εκπόνηση των απαιτούμενων ΕΠΜ, καθώς και των σχετικών σχεδίων διαχείρισης,
- γ. ο συντονισμός των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών είναι προβληματικός και
- δ. η ενσωμάτωση, στην τομεακή πολιτική συναρμόδιων υπουργείων, δράσεων για την προστασία της φύσης είναι περιορισμένη και δεν εντάσσεται σε ενιαίο σχεδιασμό.

Οι δράσεις για τη βιοποικιλότητα θα πρέπει, εξάλλου, να αντιμετωπίσουν τις απειλές που προκύπτουν από τις καταστροφές φυσικών οικοτόπων από πυρκαγιές, αλλά και άλλες αναπτυξιακές δραστηριότητες, καθώς και την ενδυνάμωση της βιωσιμότητας των Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών.



2η εξαετής έκθεση προόδου της εφαρμογής της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ

Σύμφωνα με το Άρθρο 17 της Οδηγίας των Οικοτόπων (Οδηγία 92/43/ΕΟΚ), τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλουν, ανά εξαετία, εκθέσεις σχετικές με την εφαρμογή της Οδηγίας. Οι εκθέσεις αυτές, θα πρέπει να περιλαμβάνουν: α) πληροφορίες για τα μέτρα διατήρησης που αναφέρονται στο Άρθρο 6, β) εκτίμηση της επίδρασης των μέτρων στην κατάσταση διατήρησης των φυσικών οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και των ειδών του Παραρτήματος ΙΙ και γ) τα κυριότερα αποτελέσματα της εποπτείας που αναφέρεται στο Άρθρο 11 για την κατάσταση διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων του Άρθρου 2 (δηλαδή για τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και για τα είδη των Παραρτημάτων ΙΙ, ΙV και V).



Δέλτα Αξιού-Λουδία-Αλιάκμονα, Φωτ: Ευθύμης Ευθυμίου

Οι εθνικές εκθέσεις θα χρησιμοποιηθούν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την παραγωγή μίας ενιαίας έκθεσης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προς την κατεύθυνση αυτή, αποφασίστηκε η τυποποίηση των εθνικών εκθέσεων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η συλλογή και η σύνθεση του συνόλου των εθνικών δεδομένων που απαιτούνται για την παραγωγή της ενιαίας έκθεσης, καθώς και ο έλεγχος, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, των εθνικών εκθέσεων που θα υποβληθούν.

Η Επιτροπή Οικοτόπων υιοθέτησε την παρούσα μορφή έκθεσης το 2005. Επίσης, στο πλαίσιο δημιουργίας ενός Οδηγού προς τα κράτη μέλη για τη σύνταξη της έκθεσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ετοίμασε¹ και διένειμε:

1. Έντυπα υποβολής της έκθεσης, τα οποία αποτελούνται από:
 - ένα έντυπο γενικών πληροφοριών για τα μέτρα που έχουν ληφθεί υπό την Οδηγία των Οικοτόπων και
 - δύο έντυπα πληροφοριών αναφορικά με την εκτίμηση της κατάστασης διατήρησης τύπων οικοτόπων και ειδών αντίστοιχα.
2. Κριτήρια, υπό μορφή πίνακα, για την εκτίμηση της κατάστασης διατήρησης τύπων οικοτόπων και ειδών.
3. Κείμενο που πραγματεύεται το φυσικό εύρος των τύπων οικοτόπων και των ειδών, υπό το πνεύμα της Οδηγίας.
4. Κείμενο επεξηγηματικών σημειώσεων.
5. Τέσσερα παραρτήματα με παραδείγματα και ειδικότερες επεξηγήσεις.

Βάσει του Οδηγού, η 2η εθνική εξαετής έκθεση αποτελείται από δύο μέρη. Το πρώτο μέρος (Μέρος Α) περιλαμβάνει γενικές πληροφορίες για την εφαρμογή των επιμέρους θεμάτων της Οδηγίας των Οικοτόπων στην Ελλάδα (νομικό πλαίσιο, κατάσταση χαρακτηρισμού των περιοχών του

Δικτύου ΦΥΣΗ 2000, θέματα διαχείρισης, μέτρα διατήρησης και προστασίας, οικονομικά θέματα κ.λπ.). Το δεύτερο μέρος (Μέρος Β) περιλαμβάνει έντυπα αναφοράς για τους τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι και τα είδη των Παραρτημάτων ΙΙ, ΙV και V που απαντούν στην Ελλάδα. Στα έντυπα αναφοράς ενσωματώνεται, για κάθε είδος και τύπο οικοτόπου, η πληροφορία που χρησιμοποιήθηκε για την εκτίμηση της κατάστασης διατήρησής του².

Η εργασία υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ηλεκτρονική μορφή, με τη χρήση ενός διαδικτυακού εργαλείου που ονομάζεται «IT Tool», το οποίο δημιουργήθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) και οριστικοποιήθηκε στις 13 Μαρτίου 2007. Στο διαδικτυακό αυτό εργαλείο, καταχωρήθηκε η περιγραφική και η χαρτογραφική πληροφορία που απαιτούνταν από τα έντυπα αναφοράς.

Αρμόδια εθνική αρχή για την υποβολή της έκθεσης ήταν το ΥΠΕΧΩΔΕ και αρμόδια υπηρεσία για την επίβλεψη εκπόνησης της έκθεσης ήταν η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Τμήμα Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος, που είχε και την ευθύνη σύνταξης του Μέρους Α της έκθεσης.

1 Ο Οδηγός ετοιμάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και συγκεκριμένα από το Θεματικό Κέντρο για τη Βιοποικιλότητα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (European Environment Agency's Topic Centre on Biological Diversity-ETC/BD), με τη συνεισφορά μελών της Επιστημονικής Ομάδας Εργασίας (Scientific Working Group).

2 Η εκτίμηση της κατάστασης διατήρησης (conservation status) των τύπων οικοτόπων και των ειδών στην εθνική επικράτεια των κρατών μελών (και όχι στα στενά όρια των περιοχών του Δικτύου ΦΥΣΗ 2000), προέκυψε από τον υπολογισμό σειράς άλλων παραμέτρων, βασικότερες από τις οποίες ήταν:

- Για τους τύπους οικοτόπων: το εύρος (range), η έκτασή τους (area covered by habitat), καθώς και τα τυπικά είδη (typical species) που μετέχουν στη σύνθεσή τους.
- Για τα είδη: το εύρος (range), το μέγεθος του πληθυσμού (population size), η έκταση των ενδιαιτημάτων τους (habitat area)-εξάπλωση.



Η ευθύνη συμπλήρωσης του ειδικού μέρους της έκθεσης (Μέρος Β) ανατέθηκε στο ΕΚΒΥ, το οποίο ειδικότερα ανέλαβε:

- την τεχνική υποστήριξη της συμπλήρωσης των εντύπων αναφοράς για τύπους οικοτόπων και είδη, η οποία ενδεικτικά περιλάμβανε: επεξεργασία επεξηγήσεων και εντύπων αναφοράς, παραγωγή και διάθεση των απαιτούμενων χαρτών εργασίας, θέματα που άπτονταν της ηλεκτρονικής υποβολής της έκθεσης και του εργαλείου IT Tool, διάθεση πληροφοριακού υλικού, οργάνωση συναντήσεων και ημερίδων, ανάρτηση αποτελεσμάτων στο διαδίκτυο,
- τη συγκρότηση ομάδας εργασίας και τον συντονισμό των ενεργειών που απαιτούνταν για την παραγωγή του τελικού σχεδίου της εθνικής έκθεσης, όπως διακίνηση των εντύπων αναφοράς, επικοινωνία και συνεννοήσεις με τους ειδικούς επιστήμονες και φορείς, επεξεργασία επιμέρους στοιχείων και συμπληρωμένων εντύπων, επεξεργασία σχολίων κ.λπ.

Για την εκπόνηση του Μέρους Β της έκθεσης, εφαρμόστηκε μια ανοιχτή διαδικασία, η οποία προήγαγε τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων. Στοιχεία της διαδικασίας αυτής ήταν:

- η πραγματοποίηση δύο συναντήσεων εργασίας (Αθήνα 30 Μαρτίου 2007, Θεσσαλονίκη 23 Απριλίου 2007), οι οποίες αποσκοπούσαν στην κατανόηση της διαδικασίας,
- η ευρύτατη διακίνηση των εντύπων και η παροχή οδηγιών και τεχνικής υποστήριξης προς κάθε ενδιαφερόμενο,
- η διοργάνωση δημόσιας διαβούλευσης μέσω διαδικτύου.

Τα έντυπα, οι οδηγίες και το λοιπό υποστηρικτικό υλικό για την έκθεση διανεμήθηκαν σε 207 αποδέκτες. Από αυτούς, οι 100 ήταν υπηρεσίες, οι 21 επιστημονικές εταιρίες και περιβαλλοντικές οργανώσεις και οι υπόλοιποι 86 ήταν επιστήμονες με ειδική γνώση σε είδη και τύπους οικοτόπων. Από τους αποδέκτες του υλικού, ανταποκρίθηκαν συνολικά 42 επιστήμονες και φορείς. Παράλληλα, συγκροτήθηκε Ομάδα Εμπειρογνομόνων, με κύρια ευθύνη τη σύνθεση επιμέρους εντύπων σε ένα έντυπο αναφοράς ανά τύπο οικοτόπου και



Πεταλούδα στο Παρθένο Δάσος Φρακτού, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Έγχρωμων

είδος, όπου αυτό απαιτούνταν, και την κάλυψη των κενών που εντοπίζονταν (για την σύνθεση της ομάδας εργασίας: www.ekby.gr/ekby/el/EKBY_News_Announcements_el.html).

Στο πλαίσιο του Μέρους Β της έκθεσης, η χώρα μας καταχώρησε, στο ηλεκτρονικό εργαλείο IT Tool του ΕΟΠ, 345 έντυπα αναφοράς: 85 για τύπους οικοτόπων, 60 για είδη φυτών και 200 για είδη ζώων. Από αυτά, 7 έντυπα αναφοράς αφορούσαν σε 2 είδη φυτών και 5 είδη ζώων για τα οποία νεότερα δεδομένα δεν επιβεβαιώνουν την παρουσία τους στην Ελλάδα³ και, ως εκ τούτου ήταν χωρίς νόημα η εκτίμηση της κατάστασης διατήρησής τους. Επίσης χωρίς νόημα ήταν και η εκτίμηση της κατάστασης διατήρησης άλλων 13 ειδών ζώων⁴, για τα οποία στα έντυπα αναφοράς επισημαίνεται ότι τελικώς δεν απαντούν στην Ελλάδα.

Για τους 85 τύπους οικοτόπων του Παραρτήματος Ι, καθώς και τα 58 είδη φυτών και 182 είδη ζώων των Παραρτημάτων ΙΙ, ΙV και V (σύνολο 325 έντυπα), διαμορφώθηκε η ακόλουθη εικόνα για την κατάσταση διατήρησής τους:

Κατάσταση διατήρησης	Αριθμός τύπων οικοτόπων	Αριθμός ειδών		Σύνολο	Ποσοστό % επί συνόλου
		φυτών	ζώων		
Ικανοποιητική	49	5	25	79	24.30
Μη ικανοποιητική – ανεπαρκής	26	19	26	71	21.85
Μη ικανοποιητική – κακή	7	2	13	22	6.77
Άγνωστη*	3	32	118	153	47.08
Σύνολο	85	58	182	325	100

* Για 3 τύπους οικοτόπων, 19 είδη φυτών και 15 είδη ζώων, των οποίων η κατάσταση διατήρησης καταχωρήθηκε ως «άγνωστη» στα έντυπα αναφοράς, οι ειδικοί εκτιμούν ότι στην πραγματικότητα, η κατάσταση διατήρησής τους είναι «ικανοποιητική», αν και το γεγονός αυτό δεν μπορούσε να τεκμηριωθεί στα έντυπα αναφοράς, λόγω της έλλειψης αριθμητικών δεδομένων.

Η εθνική έκθεση υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Δεκέμβριο 2007 και τον Φεβρουάριο 2008 ολοκληρώθηκε η διαδικασία αξιολόγησής της. Οι εθνικές εκθέσεις όλων των κρατών μελών τελούν πλέον υπό επεξεργασία από τον ΕΟΠ και από το Θεματικό Κέντρο για την Βιοποικιλότητα (ETC/BD), με σκοπό τη σύνθεση της ενιαίας έκθεσης σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης ανά βιογεωγραφική ζώνη.

Η εθνική έκθεση της Ελλάδας είναι προσβάσιμη από την ηλεκτρονική διεύθυνση <http://cdr.eionet.europa.eu/gr/eu/art17>.

Έλενα Χατζηχαράλαμους & Βασιλική Χρυσοπολίτου

3 *Bombina bombina*, *Gibbula nivosa*, *Acipenser naccarii*, *Knipowitschia panizzae*, *Petromyzon marinus*, *Cypripedium calceolus*, *Spiranthes aestivalis*: είδη με μη επιβεβαιωμένη παρουσία στην Ελλάδα.

4 *Megaptera novaeangliae*, *Balaenoptera acutorostrata*, *Pseudorca crassidens*: είδη κητιδών με περιστασιακή ή τυχαία παρουσία στις ελληνικές θάλασσες. *Lacerta danfordii*: βάσει της νέας ταξινόμικής κατάστασης του είδους, αυτό δεν απαντά στην Ελλάδα. *Zingel streber*, *Salmo macrostigma*, *Sabanejewia aurata*, *Gobio uranoscopus*, *Gobio kessleri*, *Coregonus lavaretus*, *Cobitis taenia*, *Barbus plebejus*, *Barbus barbus*: είδη ψαριών που τελικώς δεν απαντούν στην Ελλάδα.





Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Οι κατηγορίες της IUCN



Ροδόπη, Δάσος Οξείας, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγγράμιον

Η ιδέα για την ανάπτυξη ενός παγκόσμια αποδεκτού συστήματος ταξινόμησης των προστατευόμενων περιοχών προέκυψε μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο και την εκρηκτική αύξηση του ενδιαφέροντος για τη διατήρηση της φύσης (Phillips 2004). Ανάλογες προσπάθειες είχαν γίνει ήδη από τη δεκαετία του 1930, αλλά σε περιορισμένο γεωγραφικό πλαίσιο, ενώ οι πρώτες ιδέες για τον χαρακτηρισμό κάποιων περιοχών ως προστατευόμενων για τη διατήρηση της φύσης διατυπώθηκαν το 1810 (Phillips 2004).

Οι πρώτες προσπάθειες έγιναν το 1959, ενώ ο κατάλογος των προστατευόμενων περιοχών που ισχύει σήμερα υιοθετήθηκε το 1978 και αναμορφώθηκε το 1994 (IUCN 1994). Ο κυριότερος σκοπός των κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών της IUCN αφορά στη βοήθεια προς τις κυβερνήσεις και τους άλλους οργανισμούς που επιδιώκουν την ανακήρυξη περιοχών αφιερωμένων στην προστασία της φύσης. Αυτό που συμβαίνει συχνά με τους τίτλους των υποψήφιων προστατευόμενων περιοχών είναι ότι η σημασία του (ιδίου τίτλου αλλάζει από χώρα σε χώρα: για παράδειγμα, ο όρος «εθνικό πάρκο» έχει χρησιμοποιηθεί σε περιοχές που αντιστοιχούν, από περιοχές της κατηγορίας Ia, όπου εφαρμόζεται μέγιστος

βαθμός προστασίας έως και αστικά πάρκα που δεν ικανοποιούν ούτε καν τον ορισμό της IUCN για τις προστατευόμενες περιοχές.

Αντίθετα, οι κατηγορίες διαμορφώνουν ένα ενιαίο διεθνές πλαίσιο αναφοράς για όλους όσους ασχολούνται με τον σχεδιασμό και τη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών. Πρέπει να σημειωθεί ότι, όσο επεκτείνεται η εφαρμογή του θεσμού των προστατευόμενων περιοχών, δημιουργούνται νέες προκλήσεις. Μία από αυτές ήταν, για παράδειγμα, η αλλαγή της αντίληψης για τον ρόλο των προστατευόμενων περιοχών και τις αρχές διαχείρισής τους.

Για την εφαρμογή των κατηγοριών, η IUCN συνιστά στις εθνικές αρχές που ασχολούνται με την προστασία της φύσης, πρώτα να αποφασίζουν τι αρχές με τις οποίες θα πρέπει μια περιοχή να υφίσταται διαχείριση (λαμβάνοντας υπόψη, εφόσον είναι αναγκαίο, και το εθνικό σύστημα κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών) και μετά να εντάξουν κάθε τύπο στις κατηγορίες της IUCN.

Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των κατηγοριών, η IUCN έχει δημοσιεύσει οδηγίες και άλλα κείμενα. Το βασικό



είναι οι «Οδηγίες για τις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών» (IUCN 1994), όπου περιγράφεται το ιστορικό ανάπτυξης του συστήματος, τα βασικά στοιχεία για την ένταξη μια περιοχής ή μιας κατηγορίας περιοχών σε κάποια από τις κατηγορίες της IUCN (αρχές διαχείρισης, κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, κύρια σημεία των κατηγοριών που πρέπει να γνωρίζει όποιος επιθυμεί να το εφαρμόσει). Στην έκδοση αυτή δίνονται αναλυτικές πληροφορίες για κάθε κατηγορία, καθώς και παραδείγματα εφαρμογής.

Το 1998 δημοσιεύθηκαν οι «Οδηγίες για τον σχεδιασμό εθνικών συστημάτων προστατευόμενων περιοχών» (Davey 1998), με σκοπό την επισήμανση των κυριότερων θεμάτων που πρέπει να εξετασθούν κατά την ανάπτυξη ή αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας ενός συστήματος προστατευόμενων περιοχών. Στις Οδηγίες αυτές ενσωματώνονται οι ορισμοί και η τεκμηρίωση της ανάγκης για ένα σύστημα προστατευόμενων περιοχών, τα κύρια γνωρίσματα ενός συστήματος (αναγνωρισιμότητα, καταλληλότητα, συνοχή και συνέργεια, σταθερότητα και οικονομικότητα), οι ειδικότερες απαιτήσεις για την ανάπτυξή του, καθώς και ένα πρότυπο σύστημα.

Κατά την εφαρμογή των κατηγοριών, προέκυψαν ειδικότερα ζητήματα, για τα οποία εκδόθηκαν ξεχωριστές οδηγίες: οι «Οδηγίες για τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές» (Kelleher 1999) και τα «Δάση και προστατευόμενες περιοχές» (Dudley και Phillips 2006). Η έκδοση για τις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές περιλαμβάνει οδηγίες για τη δημιουργία και τη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, ενώ η έκδοση για τα δάση αποσαφηνίζει ποια δάση μπορούν να θεωρούνται ως προστατευόμενα και ποια όχι, δίνοντας έμφαση στη διαφορά μεταξύ των εννοιών «προστατευόμενο δάσος» και «δάσος αειφορικά διαχειριζόμενο».

Εφαρμογή των κατηγοριών σήμερα

Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών έχουν γίνει αποδεκτές από κάποια κράτη, ενώ έχουν υιοθετηθεί από τη Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και τη Διακυβερνητική Διάσκεψη για τα Δάση. Ειδικότερα, οι Οδηγίες έχουν ενσωματωθεί ή έχουν επηρεάσει ισχυρά τη νομοθεσία και τις εθνικές πολιτικές 22 κρατών. Άλλα 114 κράτη φαίνεται να έχουν νομοθεσία ή εθνικές πολιτικές που έχουν επηρεασθεί. Τα ανωτέρω στοιχεία προέρχονται από την αξιολόγηση της επίδρασης των κατηγοριών της IUCN στη νομοθεσία και στις πολιτικές για τη φύση που έγινε για λογαριασμό του Κέντρου Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας της IUCN (Dillon 2004).

Εκτός από το ζήτημα της ενσωμάτωσης στη νομοθεσία και τις εθνικές πολιτικές για τη φύση, υπάρχουν αρκετές περιπτώσεις όπου η εφαρμογή των Οδηγιών παρουσιάζει ιδιαιτερότητες. Ένα παράδειγμα είναι οι θαλάσσιες περιοχές. Η νομοθεσία που διέπει την αλιεία και γενικότερα την εκμετάλλευση των θαλασσών περιλαμβάνει διάφορες διατάξεις που δίνουν

τη δυνατότητα περιορισμού δραστηριοτήτων σε ορισμένες θαλάσσιες περιοχές για την προστασία των αλιευμάτων ή για άλλους σκοπούς. Οι περιορισμοί αυτοί είναι σκόπιμο να αξιολογηθούν με τρόπο ανάλογο με αυτόν που έγινε για τα δάση, ώστε κάποτε να υπάρξει ομοιομορφία στα δεδομένα για τις προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές.

Το πρόβλημα δεν εντοπίζεται μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε παγκόσμιο επίπεδο (Stolton κ.ά. 2004, Wells και Day 2004). Όπως συνιστούν οι ίδιοι, θα πρέπει, τόσο η IUCN, όσο και τα κράτη που επιθυμούν να εφαρμόσουν τις κατηγορίες της, να εργασθούν για τη συγκέντρωση των αναγκαίων πληροφοριών και να επιλύσουν τα όποια προβλήματα εφαρμογής. Σκόπιμο, εξάλλου, είναι να υπάρχει ένα ενιαίο, παγκόσμιο σύστημα κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει (Wells και Day 2004). Το θέμα έχει ενδιαφέρον για την Ελλάδα, όπου πολλές προστατευόμενες περιοχές έχουν μικρότερα ή μεγαλύτερα θαλάσσια τμήματα και ακόμη περισσότερα παράκτια.

Αξίζει, επίσης, να αναφερθούν ορισμένες εξειδικευμένες εκδόσεις που αφορούν στη διαχείριση περιοχών ενταγμένων σε κάποια κατηγορία, όπως η έκδοση «Οδηγίες διαχείρισης για τα προστατευόμενα τοπία της Κατηγορίας V της IUCN» (Phillips 2002) που έχει ως σκοπό την παροχή συμβουλών προς τους υπεύθυνους για προστατευόμενα τοπία αυτής της κατηγορίας σε θέματα σχεδιασμού της διαχείρισής τους. Ειδικότερα, η έκδοση περιέχει μία ανασκόπηση του ορισμού και



Χειμώνας στη Ροδόπη. Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχώριον





Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

άλλων θεμάτων που σχετίζονται με τα τοπία της κατηγορίας V, οδηγίες για την οργάνωση της περιοχής, βασικά ζητήματα που πρέπει να εξετασθούν κατά τη διαχείρισή τους και τη διαμόρφωση των πολιτικών για τις περιοχές αυτές, καθώς και βασικές κατευθύνσεις ανάπτυξης των σχεδίων διαχείρισής τους.

Προς την αναμόρφωση των κατηγοριών

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, με την πάροδο του χρόνου προέκυψαν νέες ανάγκες και εντοπίστηκαν αδυναμίες κατά την εφαρμογή των κατηγοριών, οι οποίες ώθησαν την IUCN να αρχίσει έναν νέο γύρο ανασκόπησης των κατηγοριών, με σκοπό τη βελτίωσή τους, ο οποίος ξεκίνησε το 2003, με το 5ο Διεθνές Συνέδριο για τις Προστατευόμενες Περιοχές (Durban-Νότιος Αφρική), όπου, στη Σύσταση V.19, εντοπίστηκαν ζητήματα που έπρεπε να εξετασθούν, όπως:

- Η αναμόρφωση των Οδηγιών, ώστε να ανταποκρίνονται πληρέστερα στις ανάγκες και η ανάπτυξη συγκεκριμένης διαδικασίας ένταξης μιας περιοχής σε κάποια κατηγορία.
- Η σχέση των κατηγοριών με τα οικολογικά δίκτυα, όπως το ΦΥΣΗ 2000.
- Η αφαίρεση των ονομάτων των κατηγοριών, ώστε να αποφεύγονται συγχύσεις (π.χ. με τον όρο εθνικό πάρκο).
- Ο επανασχεδιασμός του πίνακα αντιστοίχισης αρχών διαχείρισης και κατηγοριών του 1994, ώστε να αντανάκλα την έκτοτε συσσωρευμένη πείρα.
- Η έμφαση που απαιτείται να δοθεί στις θαλάσσιες και τις υδάτινες προστατευόμενες περιοχές.
- Η εμβάθυνση σε θέματα που αφορούν στις ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η εφαρμογή αειφορικών πρακτικών από τους κατοίκους των προστατευόμενων περιοχών, ο σεβασμός των πνευματικών και πολιτιστικών ιδιαιτεροτήτων των κατοίκων.
- Ο ρόλος των μη κρατικά ελεγχόμενων περιοχών στις κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών.
- Το πρόβλημα των πολλαπλών χαρακτηρισμών μιας περιοχής, ο οποίος, σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι αναγκαίος.
- Η σύνδεση των κατηγοριών με τους οργανισμούς που είναι υπεύθυνοι για τη διαχείρισή τους.

Για την εφαρμογή των ανωτέρω, δημοσιεύθηκε η έκθεση «*Speaking a Common Language*» (Bishop κ.ά. 2004), παράλληλα με ένα τεύχος της περιοδικής έκδοσης «Parks» (Vol. 14, no 3), αφιερωμένη στις κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, από τις οποίες έχουν χρησιμοποιηθεί αρκετά στοιχεία και στο παρόν.

Σημαντικό βήμα στην πορεία αυτή, ήταν και η διεθνής συνάντηση για τις κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών που έγινε στην Almeria (Ισπανία) τον Μάιο του 2007 (<http://www.iucn.org/themes/wcpa/theme/categories/summit/summit.html>). Στη συνάντηση, εξετάστηκαν οι συστάσεις του Durban, μέσω εισηγήσεων προς συζήτηση και παρουσίασθηκαν ολοκληρωμένες εκθέσεις επί ειδικότερων θεμάτων. Τα αποτελέσματα της συνάντησης θα παρουσιασθούν στο 4ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τη Διατήρηση της Φύσης που θα διεξαχθεί στη Βαρκελώνη, τον Οκτώβριο του 2008.

Τα κύρια σημεία της κατηγοριοποίησης

Τα κύρια σημεία της κατηγοριοποίησης (IUCN 1994) είναι:

- Ο ορισμός της προστατευόμενης περιοχής
- Τα κριτήρια της κατηγοριοποίησης
- Οι κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών

Ορισμός

Σύμφωνα με την IUCN, προστατευόμενη περιοχή είναι «μία χερσαία ή και θαλάσσια περιοχή ειδικά αφιερωμένη στην προστασία και τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας και των φυσικών και σχετικών πολιτιστικών πόρων, διαχειριζόμενη μέσω του δικαίου ή άλλων κατάλληλων μέσων».

Εδώ, θα πρέπει να προστεθεί και ο ειδικότερος ορισμός που δόθηκε στη σύνοδο της IUCN το 1994, ο οποίος αφορά στις θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, ως θαλάσσια προστατευόμενη περιοχή ορίζεται (Wells και Day 2004) «κάθε περιοχή πάνω ή κάτω από τη παλίρροια, μαζί με τα υπερκείμενα αυτής ύδατα και τη χλωρίδα, την πανίδα, τα ιστορικά και πολιτιστικά της γνωρίσματα, η οποία έχει αφιερωθεί μέσα από κανόνες δικαίου ή άλλα αποτελεσματικά μέσα στην προστασία μέρους ή του συνόλου του περικλειόμενου περιβάλλοντος».

Κριτήρια κατηγοριοποίησης

Η κατηγοριοποίηση των προστατευόμενων περιοχών βασίζεται στους κύριους σκοπούς διαχείρισης των περιοχών, όπως αυτοί περιγράφονται στην πράξη ανακήρυξης, ενώ συμπληρωματικά χρησιμοποιούνται και οι οδηγίες ένταξης. Οι σκοποί διαχείρισης, έναντι των οποίων γίνεται η αξιολόγηση, είναι οι ακόλουθοι:

- Επιστημονική έρευνα
- Προστασία της άγριας φύσης
- Προστασία της βιοποικιλότητας
- Διατήρηση των υπηρεσιών που παρέχει το περιβάλλον
- Προστασία ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών γνωρισμάτων



- Τουρισμός και αναψυχή
- Εκπαίδευση
- Αειφορική χρήση των πόρων που προέρχονται από φυσικά οικοσυστήματα
- Διατήρηση πολιτιστικών και παραδοσιακών ιδιαιτεροτήτων

Κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών

Οι κατηγορίες των προστατευόμενων περιοχών της IUCN είναι οι ακόλουθες:

- Περιοχές απόλυτης προστασίας - προστασίας της φύσης (π.χ. περιοχή απόλυτης προστασίας)
- Οικοσυστήματα για διατήρηση και αναψυχή (π.χ. εθνικό

πάρκο, εθνικός δρυμός)

III. Περιοχές για τη διατήρηση φυσικών γνωρισμάτων (π.χ. μνημείο της φύσης)

IV. Περιοχές για τη διατήρηση, μέσω ενεργητικής διαχείρισης (π.χ. περιοχές υπό ανόρθωση ή αποκατάσταση οικοσυστημάτων ή ειδών)

V. Χερσαία ή θαλάσσια τοπία για τη διατήρηση και την αναψυχή (π.χ. προστατευόμενο τοπίο, τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους)

VI. Περιοχές για την αειφόρο χρήση των φυσικών οικοσυστημάτων (π.χ. περιοχή διαχειριζόμενων φυσικών πόρων)

Πίνακας 1. Πίνακας συσχέτισης κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών και σκοπών (αρχών διαχείρισης) (προσαρμογή στα ελληνικά από IUCN 1994)

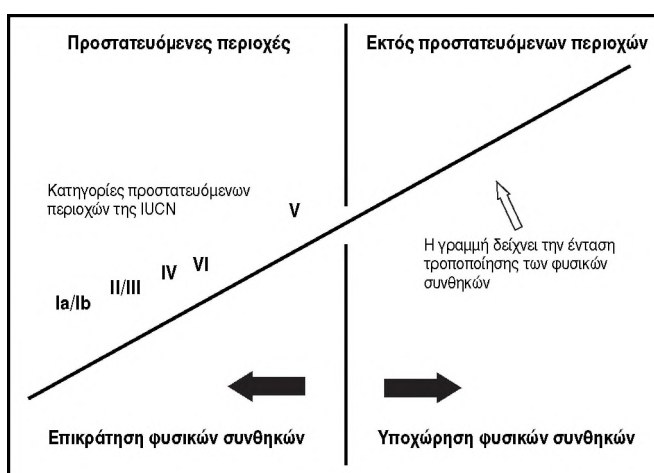
Σκοποί (αρχές) διαχείρισης	Κατηγορίες IUCN						
	Ia	Ib	II	III	IV	V	VI
Επιστημονική έρευνα	1	3	2	2	2	2	3
Προστασία της φύσης	2	1	2	3	3	-	2
Προστασία της βιοποικιλότητας	1	2	1	1	1	2	1
Διατήρηση των υπηρεσιών που παρέχει το περιβάλλον	2	1	1	-	1	2	1
Προστασία ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών γνωρισμάτων	-	-	2	1	3	1	3
Τουρισμός και αναψυχή	-	2	1	1	3	1	3
Εκπαίδευση	-	-	2	2	2	2	3
Αειφορική χρήση των πόρων που προέρχονται από φυσικά οικοσυστήματα	-	3	3	-	2	2	1
Διατήρηση πολιτιστικών και παραδοσιακών ιδιαιτεροτήτων	-	-	-	-	-	1	2

1 Κύριος σκοπός 2 Δευτερεύων σκοπός 3 Δυνητικός σκοπός - Μη εφαρμόζομενος σκοπός



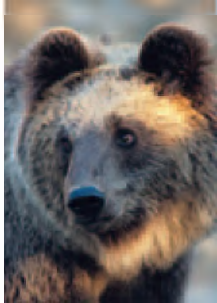
Ορχιδέα, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμον

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι κατηγορίες διαβαθμίζονται ανάλογα με τον βαθμό επίδρασης του ανθρώπου στη δομή και τις λειτουργίες τους, όπως φαίνεται στο Σχήμα 1.



Σχήμα 1. Θέση των κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών σε σχέση με τον βαθμό επίδρασης του ανθρώπου (προσαρμογή στα ελληνικά από Bishop κ.ά. 2004)

Πέτρος Κακούρος



Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Οι κατηγορίες στην Ελλάδα



Ροδόπη, Παρένιο Δάσος Φρακτού, Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχειρίδιον

Στην ελληνική νομοθεσία δεν αναφέρεται ορισμός προστατευόμενης περιοχής, μπορεί όμως να υποστηριχθεί ότι οι παράγραφοι 1 και 2 του Άρθρου 18 του Ν. 1650/86 λειτουργούν ως ορισμός. Εκεί αναφέρεται:

1. Η φύση και το τοπίο προστατεύονται και διατηρούνται ώστε να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων, καθώς και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα ή η μοναδικότητά τους.
2. Χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης, λόγω της οικολογικής, γεωμορφολογικής, βιολογικής, επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους.

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ότι και στη δασική νομοθεσία υπάρχουν ορισμοί επιμέρους κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών, χωρίς, ωστόσο, να υπάρχει γενική προσέγγιση της έννοιας όπως γίνεται στον Ν. 1650/86. Οι κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών, σύμφωνα με τον Ν. 1650/1986 (Άρθρο 18, παρ. 3), είναι οι ακόλουθες:

- Α. Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης
- Β. Περιοχές προστασίας της φύσης
- Γ. Εθνικά πάρκα
- Δ. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί
- Ε. Προστατευόμενα τοπία
- ΣΤ. Προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου
- Ζ. Περιοχές οικοανάπτυξης

Α. Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης

Ορισμός

Ως περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης χαρακτηρίζονται εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, βιότοποι ή οικότοποι σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή άγριας πανίδας ή εκτάσεις που έχουν αποφασιστική θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας (Άρθρο 19, παράγραφος 1 του Ν. 1650/86).

Αρχές διαχείρισης

- Απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα. Κατ' εξαίρεση, μπορεί να επιτρέπονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του οικείου κανονισμού:





- Η διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών.
- Η εκτέλεση εργασιών που αποσκοπούν στη διατήρηση των γνωρισμάτων τους, εφόσον εξασφαλίζεται υψηλός βαθμός προστασίας (Άρθρο 19, παράγραφος 1 του Ν. 1650/86).

Β. Περιοχές προστασίας της φύσης

Ορισμός

Ως περιοχές προστασίας της φύσης χαρακτηρίζονται εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας (Άρθρο 19, παράγραφος 2 του Ν. 1650/86).

Αρχές διαχείρισης

- Το φυσικό περιβάλλον προστατεύεται από κάθε δραστηριότητα ή επέμβαση που είναι δυνατό να μεταβάλλει ή να αλλοιώσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξη του. Κατ' εξαίρεση, μπορούν να επιτρέπονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του οικείου κανονισμού:
 - Η διεξαγωγή έρευνας, εφόσον δεν έρχεται σε αντίθεση με τους σκοπούς προστασίας.
 - Η άσκηση ασχολιών και δραστηριοτήτων, κυρίως παρα-

δοσιακών, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς προστασίας.

Γ. Εθνικά πάρκα

Ορισμός

Ως εθνικά πάρκα χαρακτηρίζονται εκτεταμένες χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, οι οποίες παραμένουν ανεπηρέαστες ή έχουν επηρεασθεί ελάχιστα από τις ανθρωπίνες δραστηριότητες και διατηρούν μεγάλο αριθμό και ποικιλία αξιόλογων βιολογικών, οικολογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών στοιχείων. Όταν το εθνικό πάρκο, ή μεγάλο τμήμα του καταλαμβάνει θαλάσσια περιοχή ή εκτάσεις δασικού χαρακτήρα, μπορεί να χαρακτηρίζεται ειδικότερα ως θαλάσσιο πάρκο ή εθνικός δρυμός, αντίστοιχα (Άρθρο 19, παράγραφος 3 του Ν. 1650/86).

Αρχές διαχείρισης

- Διαφύλαξη της φυσικής κληρονομιάς.
- Διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας ευρύτερων περιοχών της χώρας.
- Παράλληλη παροχή στο κοινό δυνατοτήτων περιβαλλοντικής ενημέρωσης και φυσιολατρικών δραστηριοτήτων.
- Για την εκπλήρωση των σκοπών αυτών, λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα, ώστε οι συγκεκριμένες περιοχές να προστατεύονται επαρκώς, τόσο από φυσικές αιτίες υποβάθμισης, όσο και από ανθρωπίνες ενέργειες, επεμβάσεις και δραστηριότητες.
- Επιτρέπεται η έρευνα.
- Επιτρέπεται η εκτέλεση έργων με τους όρους και τους περιορισμούς που καθορίζονται ειδικότερα από τον οικείο κανονισμό λειτουργίας και διαχείρισης.
- Επιτρέπεται η άσκηση δραστηριοτήτων, κυρίως παραδοσιακού χαρακτήρα, με τους όρους και τους περιορισμούς που καθορίζονται ειδικότερα από τον οικείο κανονισμό λειτουργίας και διαχείρισης.

Δ. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί

Ορισμός

Ως προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί χαρακτηρίζονται λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της που, είτε έχουν ιδιαίτερη επιστημονική, οικολογική ή αισθητική αξία, είτε συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δέντρα, συστάδες δέντρων και θάμνων, προστατευτική βλάστηση, παρόχθια και παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράχτες, καταρράκτες, πηγές, φαράγγια, θίνες, ύφαλοι, σπηλιές, βράχοι, απολιθωμένα δάση, δέντρα ή τμήματά τους, παλαιοντολογικά ευρήματα, κοραλλιογενείς και γεωμορφολογικοί σχηματισμοί. (Άρθρο 19, παράγραφος 4 του Ν. 1650/86). Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως διατηρητέα μνημεία της φύσης.





Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών



Το Στενά του Νέστου, φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμίων

Αρχές διαχείρισης

- Απαγορεύονται ενέργειες ή δραστηριότητες που μπορούν να επιφέρουν καταστροφή, φθορά ή αλλοίωση των προστατευόμενων φυσικών σχηματισμών, των προστατευόμενων τοπίων ή στοιχείων του τοπίου.

Ε. Προστατευόμενα τοπία

Ως προστατευόμενα τοπία χαρακτηρίζονται περιοχές μεγάλης αισθητικής ή πολιτιστικής αξίας και εκτάσεις που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για αναψυχή του κοινού ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων, λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών γνωρισμάτων τους (Άρθρο 19, παράγραφος 4 του Ν. 1650/86).

Στ. Προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου

Ως προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου χαρακτηρίζονται τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη αισθητική ή πολιτιστική αξία ή συμβάλλουν στην προστασία ή αποδοτικότητα φυσικών πόρων, λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών γνωρισμάτων τους, όπως αλσύλλια, παραδοσιακές καλλιέργειες, αγροικίες, μονοπάτια, πέτρινοι φράχτες, αναβαθμίδες, προστατευτικές φυτείες, κρήνες (Άρθρο 19, παράγραφος 4 του Ν. 1650/86).

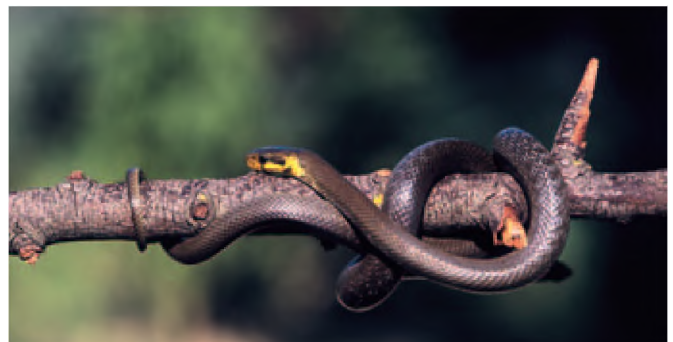
Ζ. Περιοχές οικοανάπτυξης

Ορισμός

Ως περιοχές οικοανάπτυξης χαρακτηρίζονται εκτεταμένες περιοχές που μπορούν να περιλαμβάνουν χωριά ή οικισμούς, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον, λόγω της ποιότητας των φυσικών και πολιτιστικών τους γνωρισμάτων και προσφέρουν, παράλληλα, σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου (Άρθρο 19, παράγραφος 5 του Ν1650/86).

Αρχές διαχείρισης

- Προστασία και βελτίωση των ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών γνωρισμάτων τους.
- Ενίσχυση των παραδοσιακών ασχολιών και δραστηριοτήτων.



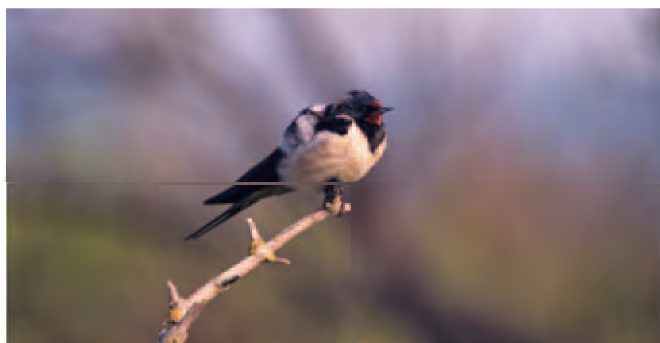
φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμίων





Ροδόπη, Παρένιο Δάσος Φρακτού, φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Έγχρωμων

- Μπορούν να ασκούνται μικρής κλίμακας παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προσαρμόζονται στο φυσικό περιβάλλον και στην τοπική αρχιτεκτονική.
- Ενθαρρύνεται η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με χρησιμοποίηση αγροτικών κατοικιών, ξενώνων και άλλων υποδομών.
- Βιομηχανικές δραστηριότητες είναι δυνατό να επιτρέπονται, εφόσον ευνοούν την οικονομική αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών και δεν προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος ασύμβατη με τον χαρακτήρα των περιοχών αυτών.
- Εκπαίδευση και μύηση του κοινού στους τρόπους και στις μεθόδους αρμονικής συνύπαρξης ανθρώπινων δραστηριοτήτων και φυσικών διεργασιών.
- Ανάπαυση και αναψυχή του κοινού.



Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Έγχρωμων

Πίνακας 1. Προστατευόμενες περιοχές για τις οποίες έχουν εκδοθεί πράξεις χαρακτηρισμού σύμφωνα με τον Νόμο 1650/86

α/α	Προστατευόμενη περιοχή
1	Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς - Λευκίμμης - Σουφλίου
2	Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου
3	Εθνικό Πάρκο Λίμνης Κερκίνης
4	Εθνικό Πάρκο Υγροτόπων των Λιμνών Κορώνειας - Βόλβης και των Μακεδονικών Τεμπών
5	Εθνικό Πάρκο Λιμνοθαλασσών Μεσολογίου - Αιτωλικού, κάτω ρου και εκβολών ποταμών Αχελώου και Ευήνου και νήσων Εχινάδων
6	Περιοχή Οικοανάπτυξης Λίμνης Παμβώτιδας
7	Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου
8	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Βορείων Σποράδων
9	Εθνικό Πάρκο Σχινιά
10	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου
11	Υγρότοπος και ακτή Ψαλιδίου Δήμου Κω (Περιοχή Προστασίας της Φύσης)



Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών

Κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών



Φωτ. Αλέξανδρος Φραντζής



Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Ευθύμης Ευθυμίου

Θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης και λειτουργίας

Η διαχείριση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών που ιδρύονται στο πλαίσιο του Ν. 1650/86 διοικούνται με βάση τους κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας και υφίστανται διαχείριση σύμφωνα με εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης.

Κανονισμοί διοίκησης και λειτουργίας

Τα των κανονισμών ορίζονται στο εδάφιο (α) της παραγράφου 5 του Άρθρου 18 του Ν. 1650/86, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το Άρθρο 16, παράγραφος 1 του Ν. 2742/1999:

*Τα αντικείμενα προστασίας και διατήρησης της παραγράφου 3 με τις ζώνες τους διέπονται από **κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας**, στους οποίους καθορίζονται τα αναγκαία μέτρα οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων και εξειδικεύονται οι γενικοί όροι και περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων που καθορίζονται με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του Άρθρου 21. Οι ανωτέρω κανονισμοί καταρτίζονται εντός έτους από τη δημοσίευση των προεδρικού διατάγματος που προβλέπεται στις παραγράφους 1 και 2 του Άρθρου 21 και εγκρίνονται με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και των κατά περίπτωση αρμοδίων υπουργών και δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.*

Σύμφωνα με το Άρθρο 31, παράγραφος 9 του Ν. 1650/86, ό,τι

έχει κηρυχθεί ως Εθνικός Δρυμός, Αισθητικό Δάσος ή Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης με τις διατάξεις του Δασικού Κώδικα, εντάσσεται, με Προεδρικό Διάταγμα, στις κατηγορίες του Άρθρου 18 του Ν. 1650/86. Η παράγραφος 10 του ίδιου άρθρου ορίζει ότι, έως ότου εκδοθεί το ανωτέρω Προεδρικό Διάταγμα και οι οικείοι κανονισμοί του Άρθρου 18, παράγραφος 5 του Νόμου, τα αντικείμενα προστασίας τους εξακολουθούν να διέπονται από τις προστατευτικές διατάξεις της δασικής νομοθεσίας. Κατά συνέπεια, ειδικά για τους Εθνικούς Δρυμούς, η οργάνωση, λειτουργία και διαχείρισή τους ρυθμίζονται με κανονισμούς, οι οποίοι συντάσσονται με Υπουργικές Αποφάσεις, σύμφωνα με τη δασική νομοθεσία (Δασικός Κώδικας). Οι υφιστάμενοι Κανονισμοί Λειτουργίας των Εθνικών Δρυμών αποτελούν κωδικοποιημένες οδηγίες προς τους πολίτες που ζουν ή επισκέπτονται τον δρυμό ή την ευρύτερη περιοχή για το τι επιτρέπεται και τι απαγορεύεται. Ειδικότερα, περιλαμβάνουν τις υποχρεώσεις των επισκεπτών για την είσοδο και κίνηση στην περιοχή, τις απαγορεύσεις ορισμένων δραστηριοτήτων (θήρα, βοσκή, κατασκήνωση, όχληση κ.λπ.) καθώς και οδηγίες ασφαλείας σε περιοχές με επικίνδυνη τοπογραφία και φυσικά στοιχεία. Αυτό είναι, άλλωστε, και το περιεχόμενο των κανονισμών των πάρκων διεθνώς.

Ο κανονισμός δεν πρέπει να συγχέεται με τους κανονισμούς που εγκρίνονται σύμφωνα με την παράγραφο 8 του Άρθρου 15 του Ν. 2742/99 (ΦΕΚ Α' 207), όπου ορίζεται ότι «Το Δ.Σ.





Βίτσα Ζαγορίου, φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Μ. Σαφερλής



Συστάδα σημύδας στο Δάσος Φρακτού, φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Έγχρωμον

καταρτίζει εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του Φορέα Διαχείρισης, κανονισμό υπηρεσιών και προσωπικού, εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του Διοικητικού Συμβουλίου, κανονισμό οικονομικής διαχείρισης και προμηθειών, καθώς και κανονισμό ανάληψης - εκτέλεσης για τρίτους ή ανάθεσης σε τρίτους επιστημονικών ή ερευνητικών προγραμμάτων, μελετών, υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας και, εν γένει, έργων και υπηρεσιών. Οι παραπάνω κανονισμοί εγκρίνονται με αποφάσεις του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

Σχέδια Διαχείρισης

Τα των Σχεδίων Διαχείρισης ορίζονται στο εδάφιο (β) της παραγράφου 5 του Άρθρου 18 του Ν. 1650/1986, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το Άρθρο 16, παράγραφος 1 του Ν. 2742/1999:

*Με τις ίδιες ή όμοιες υπουργικές αποφάσεις [εννοούνται οι ΚΥΑ έγκρισης των Κανονισμών Διοίκησης και Λειτουργίας] εγκρίνονται επίσης πενταετή **Σχέδια Διαχείρισης** των προστατευομένων αντικειμένων της παραγράφου 3. Με τα Σχέδια Διαχείρισης προσδιορίζονται, στο πλαίσιο των γενικότερων όρων και προϋποθέσεων που τίθενται στα προεδρικά διατάγματα των παραγράφων 1 και 2 του Άρθρου 21, οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευομένων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχεί-*

ρισης συνοδεύονται από προγράμματα δράσης, στα οποία εξειδικεύονται τα αναγκαία μέτρα, δράσεις, έργα και προγράμματα, οι φάσεις, το κόστος, οι πηγές και οι φορείς χρηματοδότησης τους, καθώς και το χρονοδιάγραμμα εκτέλεσής τους και οι φορείς εφαρμογής τους. Οι διατάξεις της περιπτώσεως αυτής εφαρμόζονται αναλόγως και για την κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης για τα προστατευόμενα είδη της χλωρίδας και πανίδας που αναφέρονται στο Άρθρο 20, καθώς και για τους οικοτόπους που ορίζονται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση 33318/3028/28-12-1998 (ΦΕΚ 1289 Β/28-12-1998).

Ειδικά για τα τμήματα των προστατευόμενων περιοχών που έχουν δασικό χαρακτήρα εφαρμόζονται οι διατάξεις της δασικής νομοθεσίας που περιγράφονται στον Δασικό Κώδικα, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί, ενώ με το Άρθρο 20 του Ν. 1650/1986 και το Άρθρο 2 του Ν. 3208/2003 επιβάλλεται η λήψη ειδικών μέτρων για την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας. Ωστόσο, η σύνταξη των Δασοπονικών - Διαχειριστικών Μελετών ή Μελετών Προστασίας και Διαχείρισης Δημοσίων Δασικών Οικοσυστημάτων γίνεται σύμφωνα με προδιαγραφές του 1965 (απόφαση του τότε Υπουργού Γεωργίας 158072/1120/30-07-1965) και δεν έχουν επικαιροποιηθεί με βάση τις απαιτήσεις για διατήρηση της βιοποικιλότητας. Ελπίζουμε ότι το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της Δασικής Πολιτικής, να προχωρήσει στην επικαιροποίηση αυτή.

Πέτρος Κακούρος

Πανευρωπαϊκή εκστρατεία για τη βιοποικιλότητα και τη φύση

Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ανέθεσε στην Gellis Communications, τον Αύγουστο του 2007, τη διεξαγωγή έρευνας σχετικά με την οργάνωση μιας **πανευρωπαϊκής εκστρατείας για τη βιοποικιλότητα και τη φύση**. Με την υποστήριξη ειδικών και συνεργατών από το οικολογικό ινστιτούτο Ecologic, η έρευνα αποσκοπούσε στον προσδιορισμό μιας αποτελεσματικής εκστρατείας για την επίτευξη του στόχου της επικοινωνίας για την «Ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 και πέρα: διατήρηση των υπηρεσιών του οικοσυστήματος για την ανθρώπινη ευημερία» και στον καθορισμό Σχεδίου Δράσης.



Η Τελική Έκθεση δίνει κατευθύνσεις για την ανάπτυξη «Όρων Αναφοράς» σε σχέση με την άμεση προκήρυξη της πανευρωπαϊκής εκστρατείας. Για τη σύνταξή της, λήφθηκαν υπόψη τα συμπεράσματα της έρευνας αγοράς που πραγματοποιήθηκε για σχετικές εκστρατείες, διενεργήθηκε έρευνα πεδίου και ειδικές συνεντεύξεις, εξετάστηκαν σωστά σχεδιασμένες, ανάλογες εκστρατείες του δηmosίου και έγινε έρευνα κοινού για τη δηmosία γνώμη πάνω στο θέμα της βιοποικιλότητας. Τα αποτελέσματα της έρευνας, προτού παραδοθούν στη Γενική Διεύθυνση, υπέστησαν έλεγχο ποιότητας από ανεξάρτητη επιτροπή ειδικών.

Τα κύρια ευρήματα της έρευνας

- Ο όρος «**βιοποικιλότητα**»: Γνωστός σε ποσοστό άνω του 60% του ευρωπαϊκού κοινού και αποδεκτός από όλους τους ενδιαφερόμενους. Άρα, η εκστρατεία δεν πρέπει να τον αντικαταστήσει, αλλά να βρει τον κατάλληλο τρόπο για να γνωστοποιήσει ευρέως το θέμα της απώλειας της βιοποικιλότητας.
- Οι **απειλές της βιοποικιλότητας**: Γνωστές, σε γενικές γραμμές, στις κύριες ομάδες-στόχους. Άρα, η έμφαση απαιτείται να δοθεί στον αντίκτυπο της απώλειας της βιοποικιλότητας.

- Η **πολιτική**. Συμφωνία απόψεων, μεταξύ των ερωτηθέντων εμπλεκόμενων κοινωνικών ομάδων, ότι η υφιστάμενη ευρωπαϊκή πολιτική είναι επαρκής και ικανοποιητική. Άρα, το πλαίσιο της πολιτικής δεν χρειάζεται βελτίωση αλλά εφαρμογή, σε εθνικό, περιφερειακό και, κυρίως, τοπικό επίπεδο.
- Η **ενημέρωση**. Κύριες πηγές ενημέρωσης για θέματα σχετικά με τη βιοποικιλότητα, η τηλεόραση (52% των ερωτηθέντων), το διαδίκτυο (42%), οι εφημερίδες και τα περιοδικά (33%). Άρα, κλειδί επικοινωνίας της εκστρατείας με το κοινό είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Η έννοια «**απώλεια της βιοποικιλότητας**». Για να γίνει κατανοητή, απαιτείται η συσχέτισή της με τις επιπτώσεις στις τοπικές κοινότητες, ώστε το κοινό να εμπλακεί προσωπικά, να κινητοποιηθεί και να αλλάξει συμπεριφορά. Άρα, στην εκστρατεία θα πρέπει να δίνονται τοπικά παραδείγματα.

Η τελική έκθεση με τίτλο «Scoping study for EU-wide communication campaign» είναι προσβάσιμη από τον δικτυακό τόπο της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής http://ec.europa.eu/environment/nature_biodiversity/index_en.htm

Απόσπασμα από την τελική έκθεση της Gellis Communications
Μεταφορά στην ελληνική: Μαρία Δάφνη Τσίτση

Α Μ Φ Ι Β Ι Ο Ν

Τεύχος 72

Διμηνιαία έκδοση του ΕΚΒΥ ISSN 1106 - 3866

Κωδικός εντύπου: 2661

Ταχυδρομική διεύθυνση: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων

14ο χλμ Θεσσαλονίκης - Μηχανιώνας, 570 01 Θέρμη,

Τ.Θ. 60394 - Τηλ. 2310 473320 - Φαξ: 2310 471795

E-mail: mariak@ekby.gr

Υπεύθυνη Έκδοσης: Μαρία Κατσακιώρη

Συντακτική Επιτροπή: Ευτυχία Αλεξανδρίδου, Αντώνης Αποστολάκης,

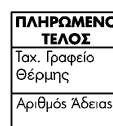
Π. Α. Γεράκης, Μαρία Κατσακιώρη, Κατερίνα Μπόλη, Σπύρος Ντάφης,

Δημήτρης Παπαδόπουλος, Βασιλική Τσιαούση

Φωτογραφία εξωφύλλου: Ροδόπη, Δάσος Ελαπιάς,

Φωτ. Αρχείο ΕΚΒΥ/Εγχρωμον

Φωτοστοιχειοθεσία - Επιμέλεια έκδοσης: ANIMA GRAPHICS
Ανατολή Καλεντζίδου, Φραγκίνη 9, 546 24 Θεσσαλονίκη



Κείμενα και φωτογραφίες που αποστέλλονται για δημοσίευση στο περιοδικό δεν επιστρέφονται. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο του περιεχομένου του ΑΜΦΙΒΙΟΝ μόνο εφόσον γίνεται αναφορά στην πηγή.

